

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1977
FORFATTER:	Marie Munk, A. Graversen
TITEL:	Minder fra Kolding Højskolehjem
KORT RESUME:	Højskolehjemmets forhistorie 1882-1890 og Højskolehjemmet 1890 - 1930

Minder fra Kolding Højskolehjem

af A. Graversen og Marie Munk

Som en slags optakt til Marie Munks erindringer om livet i Foreningen Kolding Højskolehjem har jeg fundet nogle oplysninger frem af Bibliotekets avisarkiv, og den første, der direkte fortæller om »Foreningen Kolding Højskolehjem«, finder jeg i Kolding Folkeblad for den 16. oktober 1882:

»Kolding Højskolehjem«.

Den 1. Novbr. vil en nystiftet Forening, »Kolding Højskolehjem«, aabne sine Lokaler i den »Højskolebladet«s Udgiver Hr. Konrad Jørgensen tilhørende Ejendom i Slotsgade i Kolding. Det er Foreningens Formaal at danne et fælles Samlingssted, der til enhver Tid kan staa Medlemmerne aaben, og hvor der holdes Blade og Bøger, ligesom der vil kunne faas Spise- og Drikkevarer efter en fastsat billig Taxt. (Foreningen har antaget Søstrene Bergholt fra Hejls til Værtinder.) Bestyrelsen vil endvidere drage Omsorg for hyppig Afholdelse af Aftenmøder med Oplæsning, Fortælling og Sang, saaledes at Lokalerne kunne blive søgte af Byens Ungdom, der her i Vinteraftenerne kunne finde et hyggeligt Hjem. Medlemsbidraget er sat til 25 Ø. maanedlig. Den foreløbige Bestyrelse bestaar af Gaardejer Hans Buch, Seest, Bankdirektør Busse, Kolding, Sagfører Hansen, Kolding, Gaardejer Kr. Hansen, Hejls, Naalemager Hansen jun., Kolding, Gaardejer Jacob Hansen, N. Bjært, Gaardejer Kr. Jensen, Veerst, Redaktør Konrad Jørgensen, Kolding, Gaardejer Joh.

Lauritzen, Vejen, Pastor Lunddahl, Kolding, og Gaardejer Jørgen Ravn, V. Nebel.

Videre en notits 4/11 1882:

Kolding Højskolehjem aabnedes Fredag, den 3. Nov. og var om Dagen godt besøgt af Landboere, og om Aftenen vare Lokalerne fuldt optagne af Byens Folk, mest Ungdom. Tiden gik om Aftenen med afvekslende Sang, Tale og Oplæsning.

Og en notits 29/11 1882:

»Kolding Højskolehjem« tæller nu over 200 Medlemmer. Hver Søndag og Tirsdag Aften er der Oplæsning, og hver Torsdag Aften føres der Forhandling om et eller andet Spørgsmaal.

Foreningens første formand og egentlige stifter var redaktør Konrad Jørgensen, der beskedent skjuler sig langt nede i rækken af foreløbige bestyrelsesmedlemmer; men manden, der først slog til lyd for sagen har været gdr. Jep Fink på »Bygebjerg« i Hejls. Han var en nær ven af Konrad Jørgensen og skildres som en usædvanlig initiativrig og livsglad bonde, levende optaget af den grundtvigske Højskolebevægelse. I 1878 var han med til at stifte »Dansk Højskoleforening« og i 1881 medunderskriver på Askov-adressen om frihed inden for Folkehøjskolen. Han fik oprettet en friskole i Hejls, som han støttede økonomisk, og som et bemærkelsesværdigt vidnesbyrd om hans sociale interesse kan det nævnes, at han gav sine

talrige hjælpere ved landbruget andel i udbyttet som en del af deres løn.

Det var et smerteligt tab for Finks mange venner og medarbejdere, at han pludselig efter kun få dages sygdom døde den 20. januar 1882, kun 42 år gammel. Han nåede således ikke at se planerne om et »Højskolehjem« ført ud i livet. I »Højskolebladet« for 24. januar 1882 bragte Konrad Jørgensen bladets læsere det sørgelige budskab om Finks død i en stor og varmfølt artikel, som indledes med følgende ord:

»Det vil smerte mange at modtage det Budskab, som »Højskolebladet« i Dag har at bære ud til Venner: at den livsglade, manddomskraftige, varmhjerte og højsindede Jep Fink fra Hejls ved Kolding pludselig er kaldt bort fra os. Thi mange har kjendt og elsket denne Mand. Og de af Vennekredsen, der endnu ikke har lært ham at kjende, de skal vide det, at ved Jordefærden i Hejls paa Torsdag bæres en af Danmarks ædlestes Mænd og en af dets bedste Bønder til Graven.«

Jep Fink havde været et ivrigt medlem af »Foreningsforeningen for Kolding og Omegn«, der blev stiftet Søndag, den 30. jan. 1874, og om denne forening hedder det i mødereferatet, at

»Foreningens Formaal er at udvikle Samfundslivet og fremme Folkeoplysningen, og dette Maal søges naaet ved maanedlige — i Reglen offentlige — Sammen-

komster med Sang, Foredrag, Samtale og desl. Al Politik ligger derimod udenfor Foreningens Virksomhed.

Bestyrelsen bestaar af 5 Mand fra Landet og 4 fra Byen.«

Foreningens første arrangement averteres således:

»Foredragsforeningen for Kolding og Omegn afholder Møde i Salen paa Svenssons Hotel Tirsdag, den 24. Febr. Eftermiddag Kl. 6½.

Højskoleforstander Schrøder holder Foredrag.

Adgang for Alle, saavel for Medlemmer som Ikke-Medlemmer og for Mænd og Kvinder.

Sangbøger bedes medtage.

Indmeldelse kan ske hos Kassereren Kjøbmand C. Andersen, hos hvem Medlemskort bedes afhentede.

Medlemsbidraget er 1 Rd. aarligt.«

Det vil være rimeligt at betragte Foredragsforeningen som en forløber for Foreningen Kolding Højskolehjem. Foredragsforeningens virksomhed var helt igennem præget af den grundtvigske bevægelse og havde nær tilknytning til Askov Højskole, hvorfra man i det væsentlige hentede sine foredragsholdere. Hvad Jep Fink og hans venner savnede var et fast tilholdssted, hvor land og by kunne mødes, et hjem, der til enhver tid kunne stå åbent for foreningens medlemmer, og Fink arbejdede ivrigt med tanken herom lige til sin alt for tidlige død. En del af hans venner med Konrad Jørgensen i spidsen arbejdede videre med planerne under efterårsmødet på Askov 1882, og »Foreningen Kolding Højskolehjem« trådte endelig ud i livet den 3. november 1882, som det fremgår af de anførte avis-citater.

Det viste sig snart, at pladsen i Højskolebladets lokaler var for lille; der kunne ikke holdes stør-

»Fremads« forsamlingsbygning i Låsbygade, hvor Højskoleforeningen holdt til i årene 1883—90.

re møder, og landboerne manglede staldplads. Så da man i foråret 1883 får tilbudt lokaler i »Fremads« forsamlingsbygning i Låsbygade — for 1600 kr. i årlig leje — så slår man til og etable-

Højskolehjemmet blev bygget på Skarbys Plads på hjørnet af Jernbanegade og nuværende Gråbrødregade. Det blev bygget som hotel, en ret præsentabel bygning, 3 etager, med staldplads i gården med udkørsel gennem en port i Jernbanegade.

I stuen var der butiksløkkale, først en manufakturhandel, senere isenkram. På 1. sal var der restauration med adgang til salen, som i højden strakte sig over to etager. På 2. sal var der hotelværelser.

Det var samarbejde mellem land og by. Der blev dannet et aktieselskab med aktier på 50 kr., og bygningen blev rejst helt på frivillig basis uden offentlig støtte af nogen art. Alle kunne erhverve aktier. Jeg har haft lejlighed til at se aktieprotokollen, da min mand i flere år var kasserer i foretagendet. Der var mange af byens borgere, der var aktionærer. Fra landet var det mest præster, lærere og gård-

rer »Kolding Højskolehjem« her gennem de følgende 7½ år, indtil man i oktober 1890 kan rykke ind i egen nyopført bygning i den daværende Høffdingsgade — der nu hedder Jernbanegade.

mænd. Indenfor bestyrelsen var der et foredragsudvalg, som planlagde møder, underholdning og hvad der ellers skete i foreningen. Een aktie gav adgang til alt dette, men desuden kunne alle løse medlemskort for to kroner årligt for en husstand (nærmest abonnement, da de ikke havde nogen stemmeret. Det blev dog siden ordnet, så de kunne vælge et medlem til foredragsudvalget).

Og hvad foregik der så? Der blev holdt foredragsmøder, jeg tror ca. en gang om måneden. Jeg husker en lang række af dattidens kendte mænd indenfor den grundtvigske kreds som talere. Skal jeg nævne i flæng: Forstandere og lærere fra Askov: Schrøder, Appel, Arnfred, Knud Hansen, Helge Skov. Af lærere: Rosenkjær, Hans Lund, C. P. O. Christiansen, Marius Christensen, Tage Vind, Bukdahl, Dons Christensen (senere Biskop i Ribe) og »Bogkritikeren«, Niels Pedersen. Dertil kom så kendte

Højskolehjemmets bygning i Jernbanegade.

højskolefolk og andre fra hele landet f. eks. Begtrup, Alfred Poulsen, Kristensen Randers, Grønvald Nielsen, Borup, Thomas Bredsdorf, Erik Appel, H. P. Hanssen, Francis Buhl, Viggo Ulmann, biskop Rosendahl, Jacob Knudsen, Hal Koch, P. A. Rosenberg, Carl Kock, dr. Moltesen, I. P. Bang, Aage Meyer Benedictsen. — Gennem mange år var der 3. helligdagsmøder. 3. juledag var der juletræ for børn med stort juletræ, uddeling af godter og leg, som i flere år blev ledet af Harriet Daugaard. 4. juledag var der underholdning for voksne og dans. 3. påskedag var eftermiddagsmøde og ligeledes 3. pinsedag, da kom gennem flere år Niels Dael, Liselund, som taler. I vinterens løb var der nogle store aftener med oplæsning, musikunderholdning og dilettantforestilling (ved medlemmer). Den største begivenhed var nok, når prof. Vilh. Andersen kom og læste Holberg, så var salen stopfuld (endog engang Herold sang på den anden side af gaden).

Vilhelm Andersen havde, såvidt jeg ved, sin provinsdebut

Skakstævne i salen på Højskolehjemmet 1927.

som oplæser her i Kolding. Lærer Th. Thomsen havde på årskursus haft professoren som lærer og havde opfordret ham til at komme til Kolding og læse op, og det blev indledningen til en lang række provinsturneer. En stor aften var det også, da familien Helge Hostrup var her og sammen med lokale folk, bl. a. byens præster: Kjørboe og Hedemann samt lærerne Tang Petersen og Søgaard Andersen — læste »Genboerne«. Også Adam Poulsen har været her som oplæser og ligeledes Ellen og Henrik Malberg, hun med recitation og sang. Oluf Ring har talt om sang, og Thorvald Aagaard var

her med »Fynske Musikanter«. Jelling Seminariet og lokale kræfter medvirkede også ved aftenunderholdning — gerne efterfulgt af et par timers dans.

Efterårsmøderne var et kapitel for sig, dem arrangerede værten, P. Markussen, (tidl. gårdejer i Dons). Han og hans kone hørte til frimenigheden i Aagaard, og det var da også pastor Brücker, der skaffede talere til efterårsmødet. Det strakte sig over to dage med et foredrag om formiddagen og to om eftermiddagen og underholdning den første dags aften. De første år jeg kan huske, var der stor tilslutning både fra land og by. Senere svigtede landboerne noget, da det efterhånden blev almindeligt at holde efterårsmøde omkring i forsamlingshusene. I nær tilknytning til Højskoleforeningen arbejdede en ungdomsforening (Ungdomssamfundet), jeg tror, de havde gratis lokale til deres ugentlige møder, og desuden gratis adgang til Højskoleforeningens møder.

Det var lidt om Højskoleforeningens arbejde, men der foregik meget andet på Højskolehjemmet.

Lærereforeningen holdt møder der. Fastelavnsmandag var der hvert år et skolemøde. Kirkeligt Samfund holdt gennem en år-

række et stort møde hvert efter-år. Det begyndte med gudstjeneste i kirken og senere foredrag på Højskolehjemmet. I flere år samlede pastor Welding en stor kreds om disse møder. Pastor Brücker havde en tid en ret stor menighed her i byen. De samlede en enkelt gang i kirken, men den »daglige« gudstjeneste foregik på Højskolehjemmet. Mange foreninger holdt deres møder og fester der, Venstreforeningen, Gymnastikforeningen, Landbrugsforeningen o.s.v. — Det var meget søgt til juletræsfester, og værtinden sagde engang, at hun åndede lettet op, når juletræet blev slæbt ud omkring Helligtrekonger.

Selvfølgelig var Højskolehjemmet også rammen om mange private fester.

Ved at tænke tilbage må man erkende, at det har været et kulturcenter af rang — uden offentlig støtte af nogen art. — Da be-

Ungdomssamfundets sangkor på udflugt 1908. I midten af billedet med kasket ses lærer Karl Munk.

sættelsen kom, blev Højskolehjemmet også besat, og foreningen førte en omflakkende tilværelse. Efter befrielsen blev Højskolehjemmet istandsat, men tiderne er jo andre, det blev ikke

som i gamle dage, og der deler Højskoleforeningen nok kår med andre lignende foreninger rundt i landet. Nu er bygningen solgt, dog støtter aktieselskabet stadig foredragsvirksomheden. —

H. M. Lødings Bog- og Papirhandel.

Bøger,

uindbundne og indbundne,
saavel i simpel Indbinding som i Pragtbind.

Skrive-Rekvisiter.

Tegne-Rekvisiter.

Papir.

Kunst-og Galanterigjenstande.

Lejebibliothek.

Hvad der ikke haves på Lager, forskrives hurtigtst.

Bøger sælges til den sædvanlige, bestemte pris.

Priserne ere paa **Alt** yderst billige, men faste.

Vi kan næsten
leve op til
forgængerens salgspolitik
fra 1877

MUNK
Helligkorsgade 5

Grundlagt 1844